

# Учнівська республіка «ГАРМОНІЯ»

Одним із основних завдань органів управління системою загальної середньої освіти (ст.36 Закону України «Про загальну середню освіту») є сприяння розвитку самоврядування у загальноосвітніх навчальних закладах. Актуальність учнівського самоврядування зумовлена необхідністю виховання особистості, яка володіє не тільки певною сумою знань, умінь та навичок, але й має здатність активно включатися у демократичні процеси, що відбуваються в нашій країні. Елементи свідомої активної участі в суспільному житті держави моделюються в загальноосвітньому навчальному закладі засобами учнівського самоврядування, яке має діяти на основі демократичних цінностей.

Учнівське самоврядування доцільно розглядати як форму творчої співдружності вчителів і учнів, як спосіб вияву організаторських і виконавських здібностей та можливостей школярів у різних видах діяльності, спілкування та відносин, як засіб вироблення управлінських навичок і вмінь. Організація учнівського самоврядування в загальноосвітньому навчальному закладі є важливою умовою оптимізації управління шкільним життям на основі якнайширшого залучення учнів до цього процесу.

Самоврядування у шкільному (класному) колективі - це самостійні чи спільні з дорослими членами шкільного співтовариства (батьками, педагогами) дії дітей з планування, організації та аналізу життєдіяльності у школі (класі), спрямовані на створення сприятливих умов для спілкування і розвитку учнівського загалу, вирішення інших соціально важливих педагогічних завдань.

## **Цільові орієнтації учнівського самоврядування:**

1. Провідною функцією шкільного колективу має бути створення умов для особистісного зростання його членів. Участь школярів у роботі органів учнівського самоврядування допомагає сформувати такі якості як самостійність, активність, відповідальність, ініціативність, дисциплінованість, організованість.

2. Без самоврядування неможливо налагодити дисципліну та порядок у школі, створити належні умови для професійного та особистісно-громадянського самовизначення учнів.

3. Самоврядування дозволяє дитині розширити простір для виявлення своєї активності. Воно не повинно обмежуватись стінами шкільної будови. Виконання постійного чи тимчасового доручення може відбуватися там, де є можливим та педагогічно доцільним виявлення і розвиток соціально цінних прагнень дітей.

З метою досягнення зазначених вище цільових орієнтацій необхідно дотримуватись науково обґрунтованих правил та вимог до організації учнівського самоврядування.

**Принципами організації та функціонування учнівського самоврядування є:**

- змістовне та діяльне наповнення роботи органів учнівського самоврядування;
- соціальна значимість діяльності органів учнівського самоврядування;
- відповідність змістовного та організаційно-структурного компонентів самоврядування рівню розвитку учнівського колективу;
- взаємозв'язок функцій, повноважень, реальних прав, можливостей органів учнівського самоврядування;
- добровільність та виборність органів учнівського самоврядування;
- ініціатива, самодіяльність та творчість дітей;
- гласність та актуальність прийнятих рішень, колегіальність їх розробки;
- поєднання діяльності постійних і виборних органів учнівського самоврядування, послідовність і систематичність їх роботи;
- обов'язкове представництво класних колективів в органах шкільного самоврядування;
- взаємодія всіх органів учнівського та шкільного самоврядування;
- співробітництво дітей та дорослих (педагогів та батьків) у процесі підготовки, прийняття та виконання рішень.
- змістовне та діяльне наповнення роботи органів учнівського самоврядування;
- соціальна значимість діяльності органів учнівського самоврядування;
- відповідність змістовного та організаційно-структурного компонентів самоврядування рівню розвитку учнівського колективу;

- взаємозв'язок функцій, повноважень, реальних прав, можливостей органів учнівського самоврядування;
- добровільність та виборність органів учнівського самоврядування;
- ініціатива, самодіяльність та творчість дітей;
- гласність та актуальність прийнятих рішень, колегіальність їх розробки;
- поєднання діяльності постійних і виборних органів учнівського самоврядування, послідовність і систематичність їх роботи;
- обов'язкове представництво класних колективів в органах шкільного самоврядування;
- взаємодія всіх органів учнівського та шкільного самоврядування;
- співробітництво дітей та дорослих (педагогів та батьків) у процесі підготовки, прийняття та виконання рішень.

Процес організації учнівського самоврядування буде ефективним за умови врахування взаємозумовленості та взаємозв'язку трьох етапів його розвитку.

**I. Організаційний етап** полягає в здійсненні організаційної роботи, змістом якої передбачається:

- о визначення мети й завдань функціонування учнівського самоврядування;
- о розробка оптимальної структури органів учнівського самоврядування з урахуванням специфіки функціонування загальноосвітнього навчального закладу, інтересів, запитів та потреб учнів;
- о розробка необхідних документів: Положення про діяльність органів учнівського самоврядування, статуту, пам'яток, прав та обов'язків органів учнівського самоврядування, планів роботи, змісту тимчасових та постійних доручень тощо;
- о вибір активу на демократичних засадах, чергування творчих доручень учнів та розробка їх змісту.

## **II. Організація безпосередньої роботи учнівського самоврядування.**

На цьому етапі:

- о організовується безпосередня практична робота учнівського самоврядування;
- о уточнюються функції кожного виконавчого органу та змісту доручень їхніх членів з урахуванням прав та обов'язків;
- о організовується проведення систематичного навчання активу з питань планування, проведення засідань, рейдів, чергувань тощо.

### **III. етап.**

Постійне вдосконалення організаційної культури учнів, розширення ролі учнівського самоврядування в житті школи, набуття представниками

активу досвіду здійснення організаторської роботи. Координатор (педагог-

організатор) | діяльності | учнівського | самоврядування з-за | сприяння адміністрації школи спільно з педагогічним колективом створює умови для

постійного пошуку цікавих форм організаторської роботи, вдосконалення

методів роботи з учнівським активом, структури органів учнівського самоврядування, його моделі, У школі (районі, місті, області) має здійснюватися навчання педагогів-консультантів, які відповідають за надання методичної допомоги органам учнівського самоврядування, учням"

лідерам, учням-волонтерам, класним керівникам з проблеми організації цікавих справ, акцій, навчання учнівського активу тощо.

Творче зростання дорослих і дітей в учнівському самоврядуванні забезпечується здатністю педагога бути неформальним лідером колективу.

### **Учнівське самоврядування ефективно функціонуватиме за таких педагогічних умов:**

- усвідомлення адміністрацією школи та кожним членом учительського та батьківського колективу педагогічних можливостей дієвого учнівського самоврядування;
- чіткий розподіл обов'язків між членами педагогічного колективу щодо надання необхідної допомоги учням у процесі організації різних справ;
- організація системи роботи органів учнівського самоврядування у межах школи (вимоги, пам'ятки, графіки навчання

активу та проведення навчання уШколі організаторської майстерності, лідерів, вожатих, ігротехніків, ведучих, волонтерів тощо);

- організація органами учнівського самоврядування системи змагання (визначення видів діяльності, з яких організовується змагання, розробка умов та критеріїв оцінювання діяльності, забезпечення гласності засобами стінної преси, випуску бюлетенів, радіогазет тощо);

- розробка системи стимулювання, заохочення та нагородження класних колективів, творчих груп, органів учнівського самоврядування, учнів-лідерів, вчителів-консультантів тощо.

### **Шляхи підвищення активності та ролі учнівського самоврядування:**

1. Надання учням більшої самостійності в організації колективної творчої діяльності.

2. Активне залучення учнів до всіх сфер життя шкільного колективу.

3. Поєднання самодіяльності учнів з наданням допомоги дорослими.

4. Збагачення життєвих цілей і внутрішнього духовного світу кожного члена шкільного колективу шляхом виявлення та реалізації привабливих соціально-колективних ініціатив.

5. Надання учням реальних прав та обов'язків.

6. Повага педагогів до самостійних думок представників і рішень органів учнівського самоврядування.

7. Виявлення справжніх лідерів, залучення їх до активної громадської діяльності. Дотримання принципу: жодного підлеглого -- всі організатори та відповідальні виконавці.

8. Кваліфікована, тактовна педагогічна допомога представникам учнівського активу.

9. Розширення меж гласності учнівського самоврядування, відкритий характер роботи всіх органів учнівського самоврядування.

Важливим критерієм ефективності учнівського самоврядування є сформованість елементарного рівня організаційної культури учнів-лідерів (відповідальність, організованість, цілеспрямованість, емоційна єдність, дисциплінованість, багатий внутрішній духовний світ, потреба у творчості та виявленні ініціативи). Реалізація означеного завдання є можливою за умови визнання дорослими самоврядування як школи підготовки на організаторів, управлінців, участі всіх членів колективу в обговоренні завдань; застосування практики переходу колективу від організації простих справ до дедалі складніших з урахуванням творчих можливостей колективу; неприйняття

рішення без обговорення всіх запропонованих учнями альтернатив. Самоврядування, з одного боку, виконує функції внутрішньої самоорганізації учнів школи, а з іншого - має вигляд моделі майбутньої поведінки громадян України в умовах відкритого суспільства і, таким чином, сприяє реалізації завдань громадянської освіти. Самоврядування - це школа колективної діяльності, створення таких життєвих ситуацій, в яких виявляються, виробляються, відточуються кращі якості особистості.

Завдання р учнівського (самоврядування): виробляти в школярів організаторські здібності, розвивати їхній лідерський потенціал, соціальну активність, вміння та навички налагоджувати взаємодію, брати на себе відповідальність за прийняття рішення, співпрацювати на принципах партнерства; виховувати в дітей почуття господаря навчального закладу, класу, власної причетності до розвитку суспільства, держави; формувати соціальну компетентність учнів, такі якості як принциповість, самостійність, ініціативність, готовність знаходити правильні рішення, долати труднощі.

Участь у роботі учнівського самоврядування сприяє усвідомленню особистістю творчих потреб, мотивів, цілей як провідних у її життєдіяльності; розвитку цілеспрямованості, ініціативності, критичного розуму, самостійності, готовності до виправданого ризику, організованості працелюбності, порядності, відповідальності, спостережливості дослідника, творчої уяви й фантазії, інтуїції, уваги і пам'яті, постійному зростанню потенціалу творчої діяльності - прагненню до систематичного здобування нових знань у сфері учнівського самоврядування, формуванню вміння їх застосовувати, експериментувати, досліджувати, брати участь у вдосконаленні навколишнього середовища, визначати і розв'язувати життєві завдання, розробляти учнівські проекти.

Участь дитини в діяльності органів учнівського самоврядування забезпечує розвиток саморегулятивної компетенції. Вона є тією необхідною роботою особистості над собою, яка сприяє створенню міцного підґрунтя для усвідомленої моральної поведінки в різних життєвих ситуаціях. Навички приймати самостійні рішення розвивають внутрішню потребу моральної поведінки без зовнішнього примусу. Здатність насамперед розмірковувати, а потім діяти спонукає дитину до самоаналізу і, природно, до самовиховання.

Учнівське самоврядування забезпечує дитині право на свободу вибору ціннісної позиції, формує установку на подолання дисгармонії в досвіді, поведінці, спілкуванні, діяльності; сприяє згуртуванню шкільного колективу, розвитку громадської думки, формуванню в учнів організаторських та управлінських умінь, ефективному входженню в доросле життя. Діти стають не пасивними спостерігачами життя, а його учасниками. Шляхом залучення учнів до роботи в органах учнівського самоврядування відбувається підготовка активних громадян держави.

Доцільно організоване за змістом і формою учнівське самоврядування має потужний виховний потенціал, розвиває лідерські якості, формує соціальний досвід та ціннісні орієнтації, створює простір для самореалізації, сприяє усвідомленню особистістю своїх прав, свобод, обов'язків, задоволенню потреб у спілкуванні з однолітками, самоствердженню в суспільно-значимій діяльності, захищає від негативних впливів соціального середовища, виховує активних громадян держави.

Зазначене вище зумовлює потребу в узгодженості змісту й методів діяльності учнівського самоврядування в реальній соціальній ситуації. На сучасному етапі учнівське самоврядування є самостійним соціальним інститутом, який забезпечує громадянське становлення особистості.